

κόσμος

κόσμος, ο, ουσ. [*<αρχ. κόσμος*], ο κόσμος. **1.** η οικουμένη, η ανθρωπότητα: «γύρισα όλο τον κόσμο». **2.** κάθε οργανωμένο σύστημα ζωής και δραστηριότητας: «ο κόσμος των πιθήκων || ο κόσμος του χρηματιστηρίου». **3.** πνευματική ή επαγγελματική τάξη ανθρώπων: «ο κόσμος των γραμμάτων καταδικάζει κάθε απόπειρα για λογοκρισία || ο ιατρικός κόσμος κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για την εξάπλωση του έιτζ». **4.** η κοινωνία: «μην περιμένεις απ' τον κόσμο ν' αναγνωρίσει τα καλά που του έχεις κάνει». **5.** η ζωή: «έτσι είναι ο κόσμος, άλλοι γεννιούνται κι άλλοι πεθαίνουν». **6.** πλήθος ανθρώπων: «στα εγκαίνια της έκθεσης ζωγραφικής είχε πολύ κόσμο». **7.** οι επισκέπτες, οι καλεσμένοι: «χτες ήταν η γιορτή του πατέρα μου κι είχαμε κόσμο στο σπίτι». (Ακολουθούν 149 φρ.)·

- *άλλαξε ο κόσμος ή ο κόσμος άλλαξε*, ο χαρακτήρας του ανθρώπου μεταβλήθηκε, ιδίως προς το χειρότερο: «δεν μπορείς να έχεις σήμερα σε κανέναν εμπιστοσύνη, γιατί άλλαξε ο κόσμος». (Τραγούδι: **ο κόσμος άλλαξε αλλάξαν οι καιροί, είν' όλα ψεύτικα κι ας φαίνονται αλήθεια, αγάπη γνήσια ζητάς με το κερί δεν είναι όλα όπως λεν τα παραμύθια)·**

- *ανά τον κόσμο*, από όλον τον κόσμο γενικά: «κατέγραψε τα ταξίδια του ανά τον κόσμο και τα εξέδωσε σ' ένα βιβλίο»·

- *άνθρωπος του καλού κόσμου*, βλ. λ. κόσμος·

- *άνθρωπος του κόσμου*, βλ. λ. [άνθρωπος](#)·

- *αντίκρισε τον κόσμο*, γεννήθηκε: «αντίκρισε τον κόσμο μέσα στη δίνη του πολέμου»·

- *από καταβολής κόσμου*, βλ. λ. καταβολή·

- *από κτίσεως κόσμου*, βλ. λ. [κτίση](#)·

- *αρπάζεται μ' όλο τον κόσμο*, βλ. φρ. *πάνεται μ' όλο τον κόσμο*·

- *ας μπαίνει ο κόμπος κι ας λέει ο κόσμος*, βλ. λ. [κόμπος](#)·

- *ας τον κόσμο να σφυρίζει*, μην ενδιαφέρεσαι, αδιαφόρησε για το τι λέει ο κόσμος: «εμείς θα παντρευτούμε κι ας τον κόσμο να σφυρίζει». (Λαϊκό τραγούδι: *αγκαλιά θε να βρεθούμε, κούκλα μου μελαχρινή, κι ας τον κόσμο να σφυράει κι ό,τι θέλει ας πει*)·

- *ατσίγαρος κόσμος*, (στη γλώσσα της αργκό) η φτωχολογιά: «μέσα στον ατσίγαρο κόσμο μπορείς να βρεις τα πιο καλά παιδιά»·

- *βγαίνω στον κόσμο*, **α.** αρχίζω να αντιμετωπίζω τη ζωή, βγαίνω στη βιοπάλη: «από μικρός βγήκε στον κόσμο και κατάλαβε πως η ζωή είναι ένας ατέλειωτος αγώνας». **β.** αρχίζω να συναναστρέφομαι τον κόσμο, αρχίζω τις συναναστροφές, αρχίζω να ζω ως κοινωνικό ον: «μόλις μεγάλωσε και βγήκε στον κόσμο, έκανε αμέσως παρέες, γιατί είναι συμπαθητικό παιδί». **γ.** κατ' επέκταση, αποφυλακίζομαι: «μόλις βγήκε στον κόσμο μετά από τρία χρόνια φυλακή, έψαξε να βρει τους παλιούς του φίλους». (Λαϊκό τραγούδι: *κι αν έπεσα στα σίδερα, ξανά **στον κόσμο βγήκα**, γι' αυτήν που πήγα να χαθώ, σαν γύρισα στο σπίτι μου, σ' άλλη αγκαλιά τη βρήκα*)·

- *βλέπω μαύρο τον κόσμο ή βλέπω τον κόσμο μαύρο*, είμαι πολύ πικραμένος, στενοχωρημένος, είμαι πολύ απαισιόδοξος: «απ' τη μέρα που πέθανε η γυναίκα του, βλέπει τον κόσμο μαύρο». Πολλές φορές, η φρ. κλείνει με το γύρω μου·

- *βούιξε ο κόσμος ή βούιξε ο κόσμος όλος ή βούιξε όλος ο κόσμος*, το μυστικό που αποκαλύφθηκε ή το νέο που διαδόθηκε, έκανε μεγάλη αίσθηση, μεγάλη εντύπωση, γι' αυτό και πολυσυζητήθηκε έντονα: «βούιξε ο κόσμος όλος για το θάνατο του τάδε κι εσύ δεν πήρες χαμπάρι;»·

- βουλώνω τα στόματα του κόσμου ή βουλώνω το στόμα του κόσμου, βλ. λ. [στόμα](#).
- βρίσκεται σ' άλλο κόσμο ή βρίσκεται σ' άλλους κόσμους, βλ. συνηθέστ. *βρίσκεται στον κόσμο του*.
- βρίσκεται στον κόσμο του, βλ. φρ. *ζει στον κόσμο του*.
- για δε(ς) τι γίνεται στον κόσμο! επιφωνηματική έκφραση απορίας, έκπληξης ή θαυμασμού για κάτι που μας λένε ή που βλέπουμε: «μέχρι χτες ήταν πάμφτωχος και μ' ένα τζόκερ έγινε ζάπλουτος. -Για δε(ς) τι γίνεται στον κόσμο!». Πρβλ.: για δες θάμα κι αντίθαμα που γίνεται στον κόσμο, να περπατούν οι ζωντανοί με τους αποθαμένους (Δημοτικό). Πολλές φορές, μετά το δε(ς) ακολουθεί το ρε.
- για τα μάτια του κόσμου, βλ. λ. [μάτι](#).
- για τίποτα στον κόσμο, για κανέναν λόγο, με κανένα αντάλλαγμα: «για τίποτα στον κόσμο δεν ξαναπάω σε κείνο το μαγαζί || δε θα προδώσω το φίλο μου για τίποτα στον κόσμο».
- γυάλινος κόσμος, ο ψεύτικος: «μέσα σ' αυτό το γυάλινο κόσμο που ζούμε είναι να μην έχεις εμπιστοσύνη σε κανέναν». (Λαϊκό τραγούδι: να σε δώσω μια να σπάσεις, αχ βρε **κόσμε γυάλινε**, για να κάνω μια καινούρια κοινωνία άλληνε).
- δε χάθηκε δα ο κόσμος ή δε χάθηκε κι ο κόσμος, βλ. φρ. *δε χάλασε δα ο κόσμος*.
- δε χάλασε δα ο κόσμος ή δε χάλασε κι ο κόσμος, δεν είναι και τίποτε σπουδαίο αυτό που συνέβη, δεν πρέπει να ανησυχούμε, γιατί είναι ασήμαντο: «μια γρατζουνιά έγινε στ' αυτοκίνητό σου, δε χάλασε κι ο κόσμος || εκατό ευρώ ξοδέψαμε, δε χάλασε δα κι ο κόσμος || μη στενοχωριέσαι για τον αναπήρα που έχασες, δε χάλασε κι ο κόσμος».
- δεν έγινε δα η συντέλεια του κόσμου ή δεν έγινε κι η συντέλεια του κόσμου, βλ. λ. [συντέλεια](#).
- δεν είναι για κόσμο, **α.** έχει τόσο κακό ντύσιμο ή τόσο κακή συμπεριφορά, που δεν μπορούμε να τον παρουσιάσουμε στον κόσμο: «κάνει τόσο χαζό ντύσιμο, που δεν είναι για κόσμο || δεν τον παίρνω ποτέ μαζί μου, γιατί έχει τέτοιο βρομόστομα που δεν είναι για κόσμο». **β.** βρίσκεται σε πολύ άσχημη ψυχολογική κατάσταση: «απ' τη μέρα που πέθανε ο πατέρας του, δεν είναι για κόσμο || απ' τη μέρα που χρεοκόπησε, δεν είναι για κόσμο».
- δεν έφτασε δα το τέλος του κόσμου ή δεν έφτασε και το τέλος του κόσμου, βλ. λ. [τέλος](#).
- δεν έχω πρόσωπο να βγω στον κόσμο ή δεν έχω πρόσωπο να δω τον κόσμο, βλ. λ. [πρόσωπο](#).
- δεν ήρθε δα η συντέλεια του κόσμου ή δεν ήρθε κι η συντέλεια του κόσμου, βλ. λ. [συντέλεια](#).
- δεν ήρθε δα το τέλος του κόσμου ή δεν ήρθε και το τέλος του κόσμου, βλ. λ. [τέλος](#).
- δουλεύει όλο τον κόσμο, εξαπατά συστηματικά αυτούς με τους οποίους συνεργάζεται ή κοροϊδεύει συστηματικά όλους τους γνωστούς του για να τους αποσπάσει κάποιο όφελος: «μη τον βλέπεις που παριστάνει τον αγαθό, γιατί στην πραγματικότητα είναι μια σουσιά που δουλεύει όλο τον κόσμο». βλ. και φρ. *κοροϊδεύει τον κόσμο*.
- έγινε η συντέλεια του κόσμου, βλ. λ. [συντέλεια](#).
- έγινε χαλασμός κόσμου, βλ. λ. [χαλασμός](#).
- εδώ ο κόσμος καίγεται ή εδώ ο κόσμος χάνεται, έκφραση που δηλώνει ότι υπάρχει μεγάλη δυσκολία, ιδίως οικονομική, μεγάλη κοινωνική αναστάτωση, μεγάλο πρόβλημα, που δείχνει να το αγνοεί το άτομο για το οποίο γίνεται λόγος: «εδώ ο κόσμος καίγεται κι αυτός έχει το μυαλό του συνέχεια στις διασκεδάσεις || εδώ ο κόσμος

χάνεται κι αυτός θέλει να κάνει επέκταση στη δουλειά του»·

- *εδώ ο κόσμος καίγεται, βαρκούλες μου πού πάτε; ή εδώ ο κόσμος καίγεται, βαρκούλες τι ζητάτε; ή εδώ ο κόσμος χάνεται, βαρκούλες μου πού πάτε; ή εδώ ο κόσμος χάνεται, βαρκούλες τι ζητάτε;* βλ. λ. [βαρκούλα](#)·

- *εδώ ο κόσμος καίγεται και η γριά χτενίζεται ή εδώ ο κόσμος χάνεται και η γριά χτενίζεται ή εδώ ο κόσμος καίγεται και το μουνί χτενίζεται ή εδώ ο κόσμος χάνεται και το μουνί χτενίζεται,* (και για τα δυο φύλα) λέγεται ειρωνικά ή υποτιμητικά για ανθρώπους που αδιαφορούν για τα κοινά ή που, ενώ υπάρχουν πολύ μεγάλα προβλήματα τα οποία απαιτούν άμεση λύση, αυτοί ασχολούνται με πράγματα επουσιώδη και ανόητα. Με τη φρ. αυτή, αξίζει να θυμηθούμε την επίσκεψη του Ζισκάρ ντ' Εστέν στην Ελλάδα το 1976, κατά την οποία οι Έλληνες, θέλοντας να διακωμωδήσουν την προσπάθεια του Γάλλου προέδρου να απευθύνει χαιρετισμό στα ελληνικά στον τότε πρωθυπουργό της Ελλάδας Κωνσταντίνο Καραμανλή, σκάρωσαν την ακόλουθη γαλλικούρα: *εντό ο κοσμός κáιγετάει κáι το μοϊνί χτενίζετάει*. Συνών. η γης καταποντίζεται κι η Μάρω καθρεφτίζεται·

- *εδώ ο κόσμος καίγεται κι αλλού βαρκούλες αρμενίζουν ή εδώ ο κόσμος χάνεται κι αλλού βαρκούλες αρμενίζουν,* βλ. λ. [βαρκούλα](#)·

- *εδώ ο κόσμος καίγεται κι αυτή το μουνί της ή εδώ ο κόσμος χάνεται κι αυτή το μουνί της,* (ιδίως για γυναίκες) βλ. φρ. *εδώ ο κόσμος καίγεται και η γριά χτενίζεται*·

- *εδώ ο κόσμος καίγεται κι αυτός το καυλί του ή εδώ ο κόσμος χάνεται κι αυτός το καυλί του,* (ιδίως για άντρες) βλ. φρ. *εδώ ο κόσμος καίγεται και η γριά χτενίζεται*·

- *εδώ ο κόσμος πνίγεται και η κούρβα λούζεται,* βλ. συνηθέστ. *εδώ ο κόσμος καίγεται και η γριά χτενίζεται*·

- *είναι μόνος κι έρημος στον κόσμο,* βλ. φρ. *ζει μόνος κι έρημος στον κόσμο*·

- *είναι στον κόσμο του,* βλ. φρ. *ζει στον κόσμο του*·

- *είναι του κόσμου,* ανήκει στους κοσμικούς κύκλους, είναι κοσμοπολίτης: «ξέρει πάντοτε και σε κάθε περίπτωση πώς θα συμπεριφερθεί, γιατί είναι του κόσμου»·

- *έκανε (κι) η μύγα κώλο κι έχεσε τον κόσμο όλο,* βλ. λ. [μύγα](#)·

- *έμεινε μόνος κι έρημος στον κόσμο,* βλ. φρ. *ζει μόνος κι έρημος στον κόσμο*·

- *ένα κόσμο...,* δηλώνει πολύ μεγάλη ποσότητα, ένα σωρό: «έδωσε ένα κόσμο λεφτά κι αγόρασε σκάρτο πράγμα || κάθε φορά δίνει ένα κόσμο υποσχέσεις πως θα διορθωθεί, αλλά πάντα στο τέλος κάνει το δικό του»·

- *έρχομαι στον κόσμο, γεννιέμαι:* «ήρθα στον κόσμο μια μέρα του καλοκαιριού, από φτωχούς αλλά τίμιους γονείς || κάθε μέρα έρχονται στον κόσμο χιλιάδες παιδιά»·

- *έτσι είναι ο κόσμος,* βλ. συνηθέστ. *έτσι είναι η ζωή,* λ. *ζωή*·

- *έφαγα τον κόσμο, α.* έψαξα παντού για να βρω κάποιον ή κάτι: «έφαγα τον κόσμο να σε βρω || έφαγα τον κόσμο να βρω το μολύβι μου κι εγώ το κρατούσα στα χέρια μου». **β.** κατέβαλα μύριες όσες προσπάθειες για να πετύχω κάτι: «έφαγα τον κόσμο για να πάρω αυτή τη δουλειά»·

- *έχασα τον κόσμο απ' τα μάτια μου,* ζαλίστηκα, μου ήρθε σκοτοδίνη, λιποθύμησα: «σηκώθηκα απότομα και για μια στιγμή έχασα τον κόσμο απ' τα μάτια μου || μόλις δέχτηκα την πέτρα στο κεφάλι, έχασα τον κόσμο απ' τα μάτια μου και σωριάστηκα κάτω»·

- *έχει όλα τα καλά του κόσμου, α.* έχει αφθονία υλικών αγαθών, ευημερεί: «από μικρό δεν του 'χει λείψει τίποτα κι έχει όλα τα καλά του κόσμου». (Λαϊκό τραγούδι: **τα καλά όλου του κόσμου είναι δικά μου, όταν έχω την αγάπη μου κοντά μου**). **β.** (για καταστήματα) έχει αφθονία υλικών αγαθών, δεν του λείπει τίποτα: «ψωνίζω

πάντα απ' το τάδε σούπερ μάρκετ, γιατί έχει όλα τα καλά του κόσμου».

- έχει πλούσιο εσωτερικό κόσμο, έχει πολλά ψυχικά χαρίσματα: «ο άνθρωπος αυτός έχει πλούσιο εσωτερικό κόσμο, γι' αυτό και είναι ευπρόσδεκτος σ' όλες τις παρέες»·

- έχει τα καλά του κόσμου ή έχει του κόσμου τα καλά, βλ. φρ. έχει όλα τα καλά του κόσμου. (Λαϊκό τραγούδι: καλύτερα ψωμί κι ελιά και μες την αγκαλιά σου παρά του κόσμου τα καλά και να 'μαι μακριά σου)·

- έχει του κόσμου..., έχει σε μεγάλη ποσότητα κάτι: «αυτός ο άνθρωπος έχει του κόσμου τα λεφτά || έχει του κόσμου τις αρετές || έχει του κόσμου τις κακίες || έχει του κόσμου τα διαμερίσματα»·

- έχω κόσμο, έχω επισκέψεις, έχω καλεσμένους: «δεν μπορείτε να μπειτε στο γραφείο του, γιατί έχει κόσμο || δε θα 'ρθω το βράδυ μαζί σας, γιατί θα 'χω κόσμο στο σπίτι»·

- ζει μακριά απ' τον κόσμο, **α.** ζει σε κάποιο απομακρυσμένο σημείο, σε κάποια απομακρυσμένη περιοχή ιδίως σε σχέση με κάποιο κέντρο: «επειδή σιχάθηκε τους ανθρώπους, βρήκε ένα σπιτάκι στην ερημιά και ζει μακριά απ' τον κόσμο». **β.** δεν παρακολουθεί τις εξελίξεις που συντελούνται στον κόσμο, στην επικουωνία, στην επιστήμη: «αυτός έχει μείνει στην εποχή του τηλέγραφου, γιατί ζει μακριά απ' τον κόσμο»·

- ζει μόνος κι έρημος στον κόσμο, ζει χωρίς οικογένεια, συγγενείς ή φίλους, είναι ολομόναχος στη ζωή: «απ' τη μέρα που έχασε την οικογένειά του σ' ένα αεροπορικό δυστύχημα, κλείστηκε στον εαυτό του και ζει μόνος κι έρημος στον κόσμο»·

- ζει σε άλλον κόσμο, βλ. φρ. ζει στον κόσμο του·

- ζει στον κόσμο του ή ζει στο δικό του κόσμο, δεν αντιλαμβάνεται το παραμικρό από όσα συμβαίνουν γύρω του, δεν έχει επαφή με τη σύγχρονη πραγματικότητα, ονειροβατεί: «μην περιμένεις να καταλάβει και πολλά πράγματα απ' αυτά που του λες, γιατί ζει στον κόσμο του». Πρβλ.: δεν άντεξε τον πόνο του κι έσβησε με τον κόσμο του, τον κλάψαν μόνο τα παιδιά, γιατί είχε παιδική καρδιά (Λαϊκό τραγούδι)·

- η συντέλεια του κόσμου, βλ. λ. [συντέλεια](#)·

- η ψυχή του σύμπαντος κόσμου, βλ. λ. [ψυχή](#)·

- ήρθε ο κόσμος ανάποδα, συντελέστηκαν μεγάλες κοινωνικές αλλαγές, σπουδαίες επιστημονικές ανακαλύψεις: «την τελευταία δεκαετία ήρθε ο κόσμος ανάποδα με την τραμπούκικη Αγγλοαμερικανική πολεμική πολιτική, υπέρ δήθεν των ανθρωπίνων δικαιωμάτων || την τελευταία δεκαετία ήρθε ο κόσμος ανάποδα με την πρόοδο της επιστήμης». Πρβλ.: άντε θύμα άντε ψώνιο άντε σύμβολο αιώνιο, αν ξυπνήσεις μονομιάς θα 'ρθει ανάποδα ο ντουινιάς (Τραγούδι)·

- ήρθε ο κόσμος τ' απάνω κάτω, βλ. φρ. ήρθε ο κόσμος ανάποδα·

- κάθεται η πομπή στο δρόμο και γελά τον κόσμο όλο, βλ. λ. [πομπή](#)·

- κάνει του κόσμου..., κάνει σε ποσότητα κάτι, επαναλαμβάνει πάρα πολύ συχνά κάτι: «αυτός ο άνθρωπος κάνει του κόσμου τις αγαθοεργίες || κάνει του κόσμου τις βλακείες || κάνει του κόσμου τις μαλακίες || κάνει του κόσμου τις εξυπηρητήσεις»·

- κάνω τον κόσμο άνω κάτω, **α.** δημιουργώ μεγάλη φασαρία, μεγάλη αναστάτωση: «για ψύλλου πήδημα είναι ικανός να κάνει τον κόσμο άνω κάτω». **β.** εντείνω όλες μου τις προσπάθειες για να βρω κάποιον ή για να πετύχω κάτι: «έκανα τον κόσμο άνω κάτω για να σε βρω || έκανα τον κόσμο άνω κάτω μέχρι να πάρω αυτή τη θέση»·

- κατά κόσμον, (για ιερωμένους ή μοναχούς) το κοσμικό όνομά του, σε αντιδιαστολή με το ιερατικό: «ο πατήρ Ονούφριος, κατά κόσμον Βασίλειος»·

- *κοροϊδεύει τον κόσμο*, προσποιείται πως ασχολείται με κάτι χωρίς να προσφέρει, χωρίς να παράγει έργο: «γυρίζει με περισπούδαστο ύφος όλη τη μέρα με μια τσάντα στο χέρι, αλλά κοροϊδεύει τον κόσμο, γιατί δεν κάνει τίποτα»·
- *κόσμε ψεύτη, χάρο κλέφτη*, πικρή διαπίστωση για τη ματαιότητα της ζωής, αφού κάποια στιγμή πεθαίνουμε·
- *κόσμος και κοσμάκης!* πολύ μεγάλο πλήθος ανθρώπων, που παρίσταται ιδίως σε μια συγκέντρωση, πολλοί και διάφοροι: «στην υποδοχή του αρχηγού μας μαζεύτηκε κόσμος και κοσμάκης! || όταν ο καιρός είναι καλός, κόσμος και κοσμάκης βγαίνει στην παραλία για να κάνει τη βόλτα του»·
- *κόσμος και κόσμος!* βλ. συνηθέστ. *κόσμος και κοσμάκης(!)*·
- *κόσμος και λαός!* βλ. συνηθέστ. *κόσμος και κοσμάκης!* (Λαϊκό τραγούδι: *είμαστε το φτωχολόι κόσμος και λαός χάντρες απ' το κομπολόι που 'χασ' ο Θεός*)·
- *κόσμος και ντουνιάς!* βλ. συνηθέστ. *κόσμος και κοσμάκης!* (Λαϊκό τραγούδι: *είμαστε το φτωχολόι κόσμος και ντουνιάς της ανάγκης караβάνι και της ορφανιάς*)·
- *λόγια του κόσμου*, βλ. λ. [λόγος](#)·
- *μ' έστειλε στον άλλο κόσμο*, με κατατρόμαξε: «πετάχτηκε ξαφνικά μπροστά μου μέσ' στο σκοτάδι και μ' έστειλε στον άλλο κόσμο»· βλ. και φρ. *τον έστειλε στον άλλο κόσμο*·
- *με τίποτα στον κόσμο*, με κανένα τρόπο, με κανένα αντάλλαγμα: «δεν πάω με τίποτα στον κόσμο σε κείνο το μαγαζί, γιατί μαζεύεται όλη η αλητεία της περιοχής || με τίποτα στον κόσμο δε θα προδώσω το φίλο μου»·
- *μένει το μάτι του κόσμου*, βλ. λ. [μάτι](#)·
- *μικρός που είναι ο κόσμος!* έκφραση έκπληξης, απορίας, θαυμασμού ή χαράς στην περίπτωση που συναντάμε τυχαία κάποιον γνωστό μας σε μέρος που ούτε καν μπορούσαμε να υποπτευθούμε ποτέ πως θα τον συναντούσαμε: «καθώς ανέβαινα με το τουριστικό γκρουπ του Αμαζόνιο, ήρθα πρόσωπο με πρόσωπο μ' έναν παλιόφιλο, που είχα χρόνια να τον δω. «Μικρός που είναι ο κόσμος!». Συνήθως της φρ. προτάσσεται το *βρε βρε* ή το *για δες τι ή το τι*·
- *να βουίξει ο κόσμος ή να βουίξει ο κόσμος όλος ή να βουίξει όλος ο κόσμος*, να διαδοθεί σε όλο τον κόσμο κάτι, να το μάθει όλος ο κόσμος: «θα ξεσκεπάσω τις απατεωνιές σου, να βουίξει ο κόσμος όλος || βούιξε όλος ο κόσμος με την είδηση του χρηματισμού του τάδε υπουργού»·
- *νομίζει πως είναι το κέντρο του κόσμου*, επιδιώκει να είναι στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος, θέλει να ασχολούνται όλοι μαζί του και στενοχωριέται ή θυμώνει, όταν συμβαίνει το αντίθετο: «είναι πολύ κουραστικός άνθρωπος, γιατί νομίζει πως είναι το κέντρο του κόσμου»·
- *ξεσηκώνω τον κόσμο στο πόδι*, αναστατώνω τον κόσμο, ιδίως από τις άγριες φωνές μου ή από τον έντονο θόρυβο που προκαλώ: «ήρθε μεσημεριάτικα και ξεσήκωσε τον κόσμο στο πόδι με τις αγριοφωνάρες του»·
- *ο άλλος κόσμος*, ο θάνατος, η μεταθανάτια ζωή, ο Άδης. (Λαϊκό τραγούδι: *τώρα μανούλα μου γλυκιά στον άλλο κόσμο φεύγω, μια χάρη μόνο υστερνή μανούλα σου γυρεύω*)·
- *ο έξω κόσμος*, αυτοί που ζουν ελεύθεροι στην κοινωνία σε αντιδιαστολή με κείνους που βρίσκονται στη φυλακή: «ο έξω κόσμος χαιρέται κι εγώ σαπίζω στα σίδερα». (Λαϊκό τραγούδι: *μέσα στις Αίγινες τα κάτεργα κλεισμένος κι από τον έξω κόσμο περιφρονημένος*)·
- *ο ήλιος βγαίνει για όλο τον κόσμο*, βλ. λ. [ήλιος](#)·
- *ο καλός κόσμος*, η υψηλή κοινωνία, η αριστοκρατία: «δυστυχώς, ο καλός κόσμος δύσκολα καταλαβαίνει τα

βάσανα του απλού λαού»· βλ. και φρ. *όλος ο καλός ο κόσμος*·

- ο *κάτω κόσμος*, ο Άδης σε αντιδιαστολή με τον κόσμο που βρίσκεται στη ζωή (Λαϊκό τραγούδι: *στον κάτω κόσμο τα σκαλιά και στη ζωή την άλλη, θα σε γυρεύω να σε βρω, να σ' αγαπήσω πάλι*)·

- ο *κόσμος είναι μια σκάλα*. Άλλοι την ανεβαίνουν κι άλλοι την κατεβαίνουν, στην κοινωνία μας, στη ζωή μας, δε βρίσκονται όλοι στον ίδιο οικονομικό ή πνευματικό επίπεδο, άλλοι ευημερούν και άλλοι δυστυχούν: «δε βρίσκονται όλοι στην ίδια ευχάριστη θέση με σένα γιατί, ο κόσμος είναι μια σκάλα. Άλλοι την ανεβαίνουν κι άλλοι την κατεβαίνουν»· βλ. και φρ. *η ζωή είναι ένα αγγούρι. Άλλος το τρώει και ζορίζεται κι άλλος το τρώει και δροσίζεται*, λ. *ζωή*·

- ο *κόσμος ήρθε τα πάνω κάτω*, προκλήθηκε μεγάλη αναστάτωση, μεγάλη ταραχή, μεγάλη καταστροφή: «με το σεισμό του 1978 στη Θεσσαλονίκη, ο κόσμος ήρθε τα πάνω κάτω»·

- ο *κόσμος (όλος) να καεί*, βλ. φρ. *ο κόσμος (όλος) να χαλάσει*·

- ο *κόσμος (όλος) να χαλάσει*, **α.** οτιδήποτε και να γίνει, χωρίς αμφιβολία, χωρίς να υπολογίζονται οι συνέπειες ή οι δυσκολίες, εξάπαντος, οπωσδήποτε: «ο κόσμος να χαλάσει, εγώ θα την παντρευτώ || ο κόσμος θα χαλάσει, αυτός θα κάνει πάλι αυτό που θέλει». (Λαϊκό τραγούδι: *έχει και μια μελαχρινή, που είναι όλο νάζι, κι αν δεν της πάρω δυο φιλιά, ο κόσμος να χαλάσει*). **β.** έκφραση τέλειας αδιαφορίας, ιδίως για όσα κακά συμβαίνουν γύρω μας: «ο κόσμος να χαλάσει, δεν του καίγεται καρφί»·

- ο *κόσμος πάει κι έρχεται*, κυκλοφορεί διαρκώς, έρχεται και παύει, η ζωή συνεχίζεται. (Λαϊκό τραγούδι: *έτσι είναι, μπάρμπα Γιάννη, ο κόσμος πάει κι έρχεται κι αν κονταίνει το φουστάνι, μη σου κατοφαίνεται*)·

- ο *κόσμος της νύχτας*, **α.** όσοι έχουν δραστηριοποιηθεί επαγγελματικά τη νύχτα ή σχετίζονται με τα κυκλώματα των κέντρων διασκεδάσεως, των μπαρ ή των χαρτοπαιχτικών λεσχών: «ο κόσμος της νύχτας έχει τους δικούς του άγραφους νόμους». **β.** όλοι όσοι συνηθίζουν να διασκεδάζουν τη νύχτα: «ο κόσμος της νύχτας λίγο πολύ γνωρίζονται μεταξύ τους»·

- ο *κόσμος το 'χει τούμπανο*, είναι κοινό μυστικό, έχει ήδη διαδοθεί παντού: «ο κόσμος το 'χει τούμπανο πως χώρισε ο τάδε κι αυτός ήρθε να μου το πει για νέο»·

- ο *κόσμος το 'χει τούμπανο* κι αυτός *κρυφό καμάρι*, λέγεται ειρωνικά για κάποιον που προσπαθεί να αποσιωπήσει κάποιο μυστικό του, που ήδη έχει ευρέως κοινολογηθεί. (Λαϊκό τραγούδι: *βούιξε όλη η γειτονιά το πήρανε χαμπάρι, ο κόσμος το 'χει τούμπανο κι εσύ κρυφό καμάρι*)·

- ο *κόσμος του θεάματος*, όσοι ασχολούνται επαγγελματικά με το θέατρο, τον κινηματογράφο, το τραγούδι ή άλλα καλλιτεχνικά σόου, ιδίως σε νυχτερινά κέντρα: «στον κόσμο του θεάματος, ασχολούνται καθημερινά πολλά άτομα || στον κόσμο του θεάματος υπάρχει σκληρός ανταγωνισμός»·

- ο *πάνω κόσμος*, ο κόσμος που βρίσκεται στη ζωή, οι ζωντανοί άνθρωποι σε αντιδιαστολή με τους νεκρούς, με αυτούς που βρίσκονται στον Άδη: «όλος ο πάνω κόσμος δεν μπορούσε να πιστέψει τα συνταρακτικά νέα». (Λαϊκό τραγούδι: *τέρμα θα ρίξω εις τη ζωή, χρυσή μου, ν' αποθάνω, γιατί βαρέθηκα να ζω στον κόσμο του επάνω*)·

- ο *πολύς κόσμος*, τα μεσαία και κατώτερα κοινωνικά στρώματα σε αντιδιαστολή με τους λίγους, που είναι οι πλούσιοι: «τα νέα οικονομικά μέτρα της κυβέρνησης, θα πλήξουν τον πολύ κόσμο»·

- *όλα τα καλά του κόσμου*, βλ. φρ. *τα καλά όλου του κόσμου*·

- *όλοι είμαστε περαστικοί απ' αυτόν τον κόσμο*, κάποτε όλοι πεθαίνουμε, είμαστε εφήμεροι, δεν είμαστε αθάνατοι: «ξόδευε τα λεφτά που βγάζεις, βρε ανόητε, γιατί όλοι είμαστε περαστικοί απ' αυτόν τον κόσμο». Λέγεται για να υπογραμμίσει τη ματαιότητα της ζωής, αλλά είναι και φορές που λέγεται σε αντιδιαστολή με την άλλη ζωή, που είναι αιώνια. (Λαϊκό τραγούδι: *απ' τον κόσμο αυτόν τον ψεύτη είμαστε περαστικοί, πριν τον νιώσουμε, τον ζούμε και περνούμε βιαστικοί*). Συνών. *όλοι είμαστε περαστικοί απ' αυτή τη ζωή*·

- *όλος ο καλός ο κόσμος*, **α.** λέγεται στην περίπτωση, που σε ένα χώρο βρίσκονται συγκεντρωμένα άτομα που ξεχωρίζουν μέσα σε ένα σύνολο για τα πλούτη τους, την κοινωνική τους ισχύ ή την πνευματική τους ανωτερότητα: «στη δεξίωση του τάδε βιομηχάνου ήταν μαζεμένος όλος ο καλός ο κόσμος». **β.** λέγεται στην περίπτωση, που σε κάποιο χώρο βρίσκει κάποιος συγκεντρωμένα όλα τα άτομα της παράας του: «μπα μπα, τι βλέπω! Όλος ο καλός ο κόσμος σήμερα βρίσκεται εδώ». **γ.** λέγεται και με ειρωνική διάθεση, όταν σε κάποιο χώρο δει κάποιος συγκεντρωμένα πολλά άτομα του ίδιου φυράματος: «πήγα στην τάδε χαρτοπαχτική λέσχη κι ήταν μαζεμένος όλος ο καλός ο κόσμος»·
- *όλος ο κόσμος*, *όλοι*: «απ' τη μέρα που έμπλεξε με παλιοπαρέες, όλος ο κόσμος τον κατηγορεί»·
- *όλος ο κόσμος δώδεκα κι η Πόλη δεκαπέντε*, βλ. λ. [Πόλη](#)·
- *όμορφος κόσμος*, *ηθικός*, *αγγελικά πλασμένος*, λέγεται ειρωνικά για τις ασχήμιες και τις αδικίες του κόσμου. Αναφορά σε ποίημα του Διον. Σολωμού·
- *όπου κόσμος και Κοσμάς*, λέγεται και κείνους που από καλή διάθεση και καλοσύνη, ενδιαφέρονται για τα προβλήματα και τις στενοχώριες των άλλων: «όπου κόσμος και Κοσμάς αυτός ο άνθρωπος και δεν αφήνει κανέναν αβοήθητο». Ίσως αναφορά στον Κοσμά του Αιτωλό·
- *όσα ξέρει ο νοικοκύρης, δεν τα ξέρει ο κόσμος όλος*, βλ. λ. [νοικοκύρης](#)·
- *πάρε κόσμε!* ή *πάρ' τε κόσμε!* προτρεπτική έκφραση μικροπωλητή προς τους περαστικούς να αγοράσουν από το εμπόρευσμά του. Πολλές φορές, ακούγεται ένα μονότονα επαναλαμβανόμενο *πάρτε, πάρτεπαρτεπαρτεπαρτεπαρτεπαρτεπαρτε!* με παράληψη του *κόσμε(!)*·
- *περάστε κόσμε!* προτρεπτική έκφραση κράχτη που εργάζεται έξω από την είσοδο καταστήματος προς τους περαστικούς να μπουν μέσα στο κατάστημα για να αγοράσουν. Από τη συνεχιζόμενη και χωρίς διακοπή επανάληψη της φρ., φτάνει στο σημείο να ακούγεται ένα μονότονο *ράστεραστεραστεραστεραστεραστε* με παράληψη του *κόσμε(!)*· βλ. φρ. *πάρε κόσμε(!)*·
- *πέφτω στα μάτια του κόσμου*, βλ. λ. [μάτι](#)·
- *πέφτω στα στόματα του κόσμου* ή *πέφτω στο στόμα του κόσμου*, βλ. λ. [στόμα](#)·
- *πήγε στον άλλον κόσμο*, *πέθανε*: «πέρασαν τρία χρόνια απ' τη μέρα που πήγε ο τάδε στον άλλο κόσμο»·
- *πήρε διαβατήριο για τον άλλον κόσμο*, βλ. λ. [διαβατήριο](#)·
- *πάνεται μ' όλο τον κόσμο*, *καβγαδίζει*, *μαλώνει με τον καθένα*, ιδίως επειδή είναι ιδιότροπος, εριστικός: «δεν τον παίρνουμε μαζί μας, γιατί πάνεται μ' όλο τον κόσμο και μας δημιουργεί προβλήματα»·
- *σηκώνω τον κόσμο στο ποδάρι* ή *σηκώνω στο ποδάρι τον κόσμο*, βλ. φρ. *σηκώνω τον κόσμο στο πόδι*·
- *σηκώνω τον κόσμο στο πόδι* ή *σηκώνω στο πόδι τον κόσμο*, δημιουργώ μεγάλη αναστάτωση με φωνές και φασαρία, κάνω τον κόσμο να ανησυχήσει ή να διαμαρτυρηθεί: «κάθε φορά που μαλώνουν αυτά τα δυο αδέρφια, σηκώνουν τον κόσμο στο πόδι»·
- *στα πέρατα του κόσμου* ή *ως τα πέρατα του κόσμου*, βλ. λ. [πέρατα](#)·
- *στην άλλη άκρη του κόσμου* ή *στην άκρη του κόσμου*, βλ. λ. [άκρη](#)·
- *σφαίρα είναι ο κόσμος και γυρίζει*, βλ. λ. [σφαίρα](#)·
- *τα βάζει μ' όλο τον κόσμο*, βλ. φρ. *πάνεται μ' όλο τον κόσμο*·

- τα καλά όλου του κόσμου, όλα τα υλικά αγαθά: «είναι τόσο νοικοκύρης, που κουβαλάει στο σπίτι του τα καλά όλου του κόσμου». (Λαϊκό τραγούδι: **τα καλά όλου του κόσμου είναι δικά μου, όταν έχω την αγάπη μου κοντά μου**).
- τα ύστερα του κόσμου! βλ. λ. [ύστερα](#).
- τα 'χει μ' όλο τον κόσμο, είναι θυμωμένος με τους πάντες, όλοι του φταίνε: «δεν πήρε μια δουλειά που την είχε σίγουρη και τα 'χει μ' όλο τον κόσμο».
- τι μικρός που είναι ο κόσμος! βλ. φρ. *μικρός που είναι ο κόσμος(!)*.
- τι σου είναι ο κόσμος! έκφραση για να δηλώσουμε την κακία του κόσμου: «μόλις χρεοκόπησε, τρελάθηκαν όλοι απ' τη χαρά τους. -Τι σου είναι ο κόσμος!». Πολλές φορές της φρ. προτάσσεται το βρε και μετά το ρ. της φρ. ακολουθεί το αυτός.
- το αρχαιότερο επάγγελμα του κόσμου, βλ. λ. [επάγγελμα](#).
- το χέρι που κουνά την κούνια, αυτό τον κόσμο ορίζει, βλ. λ. [χέρι](#).
- τον έστειλε στον άλλο κόσμο, **α.** τον δολοφόνησε, τον σκότωσε: «τον παραμόνεψε ένα βράδυ με το πιστόλι στο χέρι και μόλις τον είδε, με δυο σφαίρες στην καρδιά τον έστειλε στον άλλο κόσμο». **β.** προκάλεσε το θάνατό του: «η ηρωίνη τον έστειλε στον άλλο κόσμο» βλ. και φρ. *μ' έστειλε στον άλλο κόσμο*.
- τον έφεραν στον κόσμο, (για γονείς) τον γέννησαν: «τον έφεραν στον κόσμο τρία χρόνια ύστερα απ' το γάμο τους».
- τον έφερε στον κόσμο, (για γυναίκα) τον γέννησε: «τον έφερε στον κόσμο μια τίμια κι εργατική γυναίκα». (Τραγούδι: *ο Γιώργος, το αλάτι, η κορμάρα γεννήθηκε στην Ξάνθη το '50, τον έφερε στον κόσμο η Φροσάρα η αλανιάρη που έκανε, αγάπη μου, σουξέ στα πανηγύρια*).
- τον τρέμει ο κόσμος, τον φοβούνται πάρα πολύ: «είναι τόσο άγριος, που τον τρέμει ο κόσμος». (Λαϊκό τραγούδι: *ήθελα να 'μουνα πασάς ο κόσμος να με τρέμει, να 'χα στην εξουσία μου το πιο όμορφο χαρέμι*).
- του κόσμου..., δηλώνει μεγάλο μέγεθος, μεγάλη ποσότητα, αφθονία: «στο τάδε μαγαζί υπάρχουν του κόσμου τα εμπορεύματα || λέει του κόσμου τις βλακείες || κάνει του κόσμου τα λάθη». (Τραγούδι: *ρετσίνα μου, ρετσίνα μου, μαζί σου θα πεθάνω, του κόσμου όλα τα καλά μπροστά σου δεν τα βάνω*).
- τρέμε κόσμε! **α.** έκφραση ενθουσιασμού, ιδίως έπειτα από κάποια σπουδαία επιτυχία μας: «τώρα που κέρδισα στο τζόκερ, τρέμε κόσμε!». **β.** λέγεται και με ειρωνική διάθεση σε άτομο που παριστάνει το σκληρό.
- τρέξε κόσμε! ή τρέχα κόσμε! βλ. φρ. *πάρε κόσμε(!)*.
- υπάρχει κόσμος για κόσμος ή υπάρχει κόσμος και κόσμος, βλ. συνηθέστ. *υπάρχουν άνθρωποι για άνθρωποι, λ. άνθρωπος*.
- φέρνει τη συντέλεια του κόσμου, βλ. λ. [συντέλεια](#).
- φέρνω στον κόσμο, (για γυναίκες) γεννώ: «μικρή μικρή παντρεύτηκε κι έφερε στον κόσμο τέσσερα παιδιά».
- φέρνω τον κόσμο άνω κάτω, βλ. φρ. *κάνω τον κόσμο άνω κάτω*.
- φόρεμα του κόσμου και φαί της όρεξής μας, βλ. λ. [όρεξη](#).
- χάθηκε απ' τον κόσμο, διέκοψε κάθε φιλική ή κοινωνική συναναστροφή, εγκατέλειψε τα εγκόσμια, απομονώθηκε κάπου: «απ' τη μέρα που πέθανε η γυναίκα του, χάθηκε απ' τον κόσμο || από τότε που χρεοκόπησε,

χάθηκε απ' τον κόσμο»·

- *χάθηκε ο κόσμος απ' τα μάτια μου*, βλ. φρ. *έχασα τον κόσμο απ' τα μάτια μου*·

- *χάθηκε στον κόσμο του*, βυθίστηκε σε ονειροπολήσεις: «πήγε κι έκατσε στην άκρη της παραλίας και σε λίγο χάθηκε στον κόσμο του»·

- *χαλάει κόσμο*, (για θεατρικά, κινηματογραφικά ή άλλα καλλιτεχνικά έργα) παρουσιάζει μεγάλη κοσμοσυρροή, έχει μεγάλη εμπορική επιτυχία: «να πας να δεις το τάδε έργο, γιατί έμαθα πως χαλάει κόσμο || το καινούριο βιβλίο του τάδε συγγραφέα χαλάει κόσμο»·

- *χαλάει ο κόσμος*, παρατηρούνται έντονα φυσικά φαινόμενα, φυσικές καταστροφές (βροχή, αέρας, χιόνι): «απ' το πρωί έξω χαλάει ο κόσμος»· βλ. και φρ. *χαλάει κόσμο*·

- *χάλασα τον κόσμο*, βλ. φρ. *έφαγα τον κόσμο*·

- *χάλασε ο Θεός τον κόσμο*, βλ. λ. [Θεός](#)·

- *χάλασε ο κόσμος*, μεταβλήθηκε προς το χειρότερο: «στα χρόνια μας υπήρχε φιλότιμο, αλλά στη σημερινή εποχή χάλασε ο κόσμος». (Λαϊκό τραγούδι: *σκέψου, τη γνώμη άλλαξε και πρόσεξε λιγάκι, γιατί ο κόσμος χάλασε, τρελό μου Χριστινάκι*)·

- *χαλώ κόσμο*, προκαλώ μεγάλη εντύπωση, μεγάλο ενθουσιασμό: «χάλασες κόσμο πάλι χτες βράδυ στο χορό». (Λαϊκό τραγούδι: *ο Στράτος ο τεμπέλης με το Βραχνό το Μάρκο που χάλανε ο κόσμος σαν βγαίνανε στο πάλκο*)· βλ. και φρ. *χαλάει κόσμο*·

- *χαλώ τον κόσμο*, **α.** φωνάζω δυνατά, προξενώ μεγάλο θόρυβο, μεγάλη αναστάτωση με τις φωνές μου: «όταν γύρισε και δε σε βρήκε στο σπίτι, χάλασε τον κόσμο». (Λαϊκό τραγούδι: *σε μπελά θε να με βάλεις, Ελενάκι, αν δε με πάρεις, θα μεθύσω, θα τα σπάσω και τον κόσμο θα χαλάσω*). **β.** κάνω τα πάντα για να πετύχω κάτι: «χάλασα τον κόσμο για να βάλω το γιο μου στο δημόσιο και στο τέλος το πέτυχα». **γ.** δημιουργώ κοινωνική αναστάτωση: «τα νέα φορολογικά μέτρα της κυβέρνησης, χάλασαν τον κόσμο»·

- *χάνω τον κόσμο*, πεθαίνω, σκοτώνομαι: «κάθε Σαββατοκύριακο χάνουν τον κόσμο ένα σωρό άνθρωποι πάνω στην άσφαλο». (Λαϊκό τραγούδι: *κλαίω κρυφά και σκέπτομαι ότι θα πεθάνω και η αιτία θα 'σαι 'συ όπου τον κόσμο χάνω*).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας